

On inimesi, kes lihtsalt sümpaatsed. Teised aga on ja pole ka. Ago-Endrik Kerge kuulub minu sümpaatiate hulka. Ta jääb mulle ka siis sümpaatses, kui tal mõni asi vähem õnnestub. Jah, RAT «Estonia» «Savoy ballil» tuli mul pingutada, et tükk lõpuni vaadata. «Kabaree» meeldis veelgi vähem. Kuid Endrik Kergel on ka teine paljale balletilavastus «Mont-Valérien», ooper «Sevilla habemeajaja» ja telefilmid «Musta katuse all» ning «Pisuhänd». Ja sellist Endrik Kergel ma armastan, sellisena tahaksin teda alati näha. Nüüd on lavastaja Kerge loomingulisse biograafiassa lisandunud veel üks töö — «Savoy ball», sedakord «Tallinnfilmi» filmina, tellijaks NSVL Tele-Raadio-komitee.

Linnar Priimäe artaud'likku suhtumist asjasse oli lugeda 25. mai «Edasi» veergudelt. Kuigi ma L. Priimäega just alati ühel nõul pole, pean tunnistama, et noorel vihasel mehel on seekord põhimõtteliselt õigus. Ka mina ei pea «Savoy balli» suurt millekski, kuigi mitte sellepärast, et selle on filmi tarbeks lavastanud Endrik Kerge. Ma ei pea P. Ábrahámí operetti millekski ja seda nii muusika kui ka süžee pärast.

Ma päriselt ei taibanud, mida L. Priimägi filmist ootas. «Savoy balli» puhul on ju tegemist puhtal kujul komertsooperiga, mille originaalvarianti ükski lavastaja ei saa ega tohigi võltsida. Me ei saa nõuda «Savoy balli» süvapsühholoogilist või probleemfilmi. Paratamatult jääb ta ikka ja alati meelelahutuslikuks komertstükiks, olgu teatris, videol või suurel ekraanil. L. Priimägi taunib ka uuema nõukogu operettfilmi stampi, «ikka seesama vaatelisel ja kuuldusel võltsitud keskkond, ikka needsamad absurdsed divertimentid». Paraku on operett luba säärane žanr. Ma ei tea ühtegi operetti, mille süžee oleks belletristiliselt midagi ütlev. Kõik nad on absurduseni totakad tuhkatriinulood, mis lõpevad õnneliku abielumisega, saageli isegi kaksik- või kolmikpulmadega. Kõigis on infantiliseid situatsioone ja divertimentte, mida tõsisel kunagi ei kohta. Ja ometigi see žanr elab, publik lausa tungleb kassade ees, üht tükki käiakse vaatamas erinevate koosseisudega ja mitmeid kordi. Miks siis? Kõige õigemast vastusest annaksid sellele nähtusele kindla peale sotsioloogid, kuid minu arust seisneb operetilummu eelkõige teatrimuuseumel. Operett on väga teatraline žanr (pole ju midagi kohutavam kui ebateatraline teater). Operett on ühemõtteline, divertimentlik. Ta ühendab sõna-, laulu- ja tantsukunsti, pluss veel kujutat kunst dekooreid ja kostüümide näol. Ta on nagu üks õige prantsuse kõõgi ühepajatoit, mis asendab salati, supi ja lihroa. Pealegi on operett taimelavaks potentsiaalsetele teatrisõpradele. Vähemalt — teatrisse minnakse! Kui see juba harjumuseks saab, ehk minnakse ka muid asju vaatama. Kas pole nii ka Françoise Sagani ja Mihkel Muti triviaalromaanidega? Kui inimene loeb «Kas te armastate Brahmsi?» ja «Kalleid generatsioonede», saab ehk temast ajapikku Dostojevski ja Prousti austaja. Kuid selleks, et operett oma lummusega köidaks, peavad siin nagu varieteeski peaosades olema ilusad inimesed, kel laulu

«SAVOY BALL» KINOEKRAANIL

pärast Lõuna-Prantsusmaale komandeeritud vaid selleks, et keegi eemalt paistvaid nõlvu Ai-Petriga segi ei ajaks. Mind ei häirinud seegi, et uks avati Krimmi lõunaranniku paleesse, suleti aga Kadrioru lossis. Kohti äratundvale publikule oli siin oma koomiline efekt, neile aga, kes neid paiku ei tunne, on üksipuha, kas võtted toimusid Pariisis, Londonis või Nuustakul. Sellisel juhul võiks norida veel paljugi kallal. Kas või näiteks — milleks on vaja vahemerelises subtroopilises kliimas palmidega talveaeda, kui nad kasvavad siin vabas looduses? Või kuidas sattus prantslastest peategelaste näppude vahele venekeelselt pealkirjastatud telegramm (samas kui isegi meie rahvusvahelised telegrammid on pealkirjastatud prantsuse keeles)? Kuid need pisiasjad oleksid märkamatuks jäänud, kui peategelasi oleksid kehasanud puhtväliselt õige karakteristikaga ning vanuseliseit sobilikud artistid. Seda enam et «Savoy ball» ei nõua lausa Gérard Philippe'i ja Michèle Morgani kaliibris meistreid. (Imetlesin neid «Suurtes ma-nöövrites» päev enne «Savoy balli» vaatamist.) Seetõttu hämmeldusin, et Aristide'i osa oli pakutud meie tuntuimale süvapsühholoogiliste rollide osatäitjale Aarne Üksküle. See usutavuse moment, mis peaks matma opereti naiivse situatsiooni ebausutavuse, läks kaduma, kui mitte eestlasest vaatatajale, kes Ükskülat armastab, siis üleliidulisele publikule kohe kindlasti, sest Elle Kulli ja A. Üksküla vanuse vahe lubab endasse paigutada terve generatsiooni. Seesmine ilu, mis Üksküla nii paljudes teatriosades kiirgab, ei saa siinses tühises rollis esile kerki; ilupeedi pole ta aga kunagi olnud. Siin oleks vabalt võinud olla ka algaja artist, kes kauni E. Kulli kõrval oleks taganud vastabiellumute (tegu

hoopis särtsakamat natuuri. Hoopis arusaamatuks jäi, miks «Savoy balli» ülikõrge seltskond pärast Ülle Kaljuste tantsimist juubeldab. Loogilisem oleks, et pärast sellist esinemist ta hoopis välja vilistatakse. Nimetatud näitlejatar rakendamine Tangolitana jäi mõistatuseks. Kes aga hiilgas — oli Jüri Krjukov. Väga hea! Kui filmist muud tolku pole, siis tutvustab ta ka teistele režissööridele Krjukovit. Nii et jääme teda ootama muudes filmides. Ka Ülle Ulla ja Tõnu Kattai ei jää kindla peale mitte-eestlastest filmitegijatele kahe silma vahele. Seevastu ei meeldinud mulle Célestin kadunud Urmas Kibuspuu esituses.

Mis puutub sisselaulud fonogrammide kvaliteedisse, siis ei jaga ma L. Priimäe arvamust, nagu oleks E. Kullil väga vedanud H. Salloga. Tänu soengu ja grimmile on E. Kullil filmis sarnasust Mireille Mathieu'ga, mistõttu peenike soprano jääb veidike ootamatuks. (Paraku loovad rahvusvahelised staarid teatud stereotüübi, millega kaasaegsetel tuleb paratamatult arvestada.) Tahaksin loota, et allkirjutanu võrdlus ei pea paika, kuid see on siiski ühe vaataja aramus. Voldemar Kuslapi hääli ei tundunud mulle Aristide'i rollis «kulununa», pealegi oli tal väga hea artikulatsioon. Silvi Vrait ei langenud minu silmis «pugatsovalikesse intonatsioonidesse», vastupidi — ta mõjus džässilikult nagu ameeriklannalt Daisyit seda oodata ongi. Ülle Ulla polnud ei «säratu, tuhm ega jõuetu». Mulle üldse meeldib, kui Ü. Ulla kas laulab või mängib ja varasematel aastatel — ka tantsis. Ühegi laulja vene keel polnud nii halb (räägin kui keeleõpetaja), et seda saaks võrrelda meie paljude solistide itaalia- või prantsuskeelsete aariate hääldusega. Kindlasti mõjub väike eestipärane hääldusviis venekeelsele publikule niisama pikantselt kui Joséphine Bakeri prantsuse keel Pariisi publikule enne ja pärast viimast sõda.

Ka ei lugenud ma «Savoy ballist» välja, et E. Kerge pakuks «jäljendust originaali pähe». Kui ta üldse midagi pakub, siis ainult koomika pähe. Kuid «Sevilla habemeajaja» tasemel naljani ei lubanud tal tõusta Beaumarchais' ja Rossini mõõtu autorite puudumine. Ometi saalis naerdi, vähemalt 18. augusti viimasel seansil kinos «Eha». Mitte just kogu aeg, aga siis, kui mehed püsti seistes autos ballile sõitsid!!! Ning kui aknast välja hüpata tahtvale abikaasale teine pool head teed soovib, ei näe ma ka siin peale nalja mitte kui midagi taunitavat.

Muidugi tuleks E. Kergel

meid kordi. Miks siis? Kõige õigemal vastuse andmiseks koheldakse nähtusele kindla peale sotsioloogid, kuid minu arust seisneb operetillumus eelkõige teatrilummusel. Operett on väga teatraline žanr (pole ju midagi kohutavamalt kui ebateatraline teater). Operett on ühemõtteline, divertissementlik. Ta ühendab sõna-, laulu- ja tantsukunsti, pluss veel kufutav kunst dekooreid ja kostüümide näol. Ta on nagu üks õige prantsuse kõõgi ühepajatoit, mis asendab salati, supi ja lihara. Pealegi on operett taimelavaks potentsiaalsetele teatrisõpradele. Vähemalt — teatrisse minnakse! Kui see juba harjumuseks saab, ehk minnakse ka muid asju vaatama. Kas pole nii ka Françoise Sagani ja Mihkel Muti triviaalromaanidega? Kui inimene loeb «Kas te armastate Brahmsi?» ja «Kalleid generatsioonid», saab ehk temast ajapikku Dostojevski ja Prousti austaja. Kuid selleks, et operett oma lummusega köidaks, peavad siin nagu varieteetki peaosades olema ilusad inimesed, kel laulu ja tantsuoskust. Meie praegusetteke opereti nõrkus ei seisne minu arust mitte lavastajate puudumises, kuivõrd isiksuste napuses meie kahe muusikateatri kollektiivides. Ja ikka sõltub artist repertuarist. Helgi Sallo on oivaline «Montmartre'i kannikeses», nõrgem aga «Savoy ballis», «Kabareesse» ei sobi ta aga üldse. Kuid see ei tähenda, et Helgi Sallo oleks halb. Halb on praegusel juhul reneratuur, mis ei võimalda andekal artistil oma amplituaas tequtseda. Kõsisin mõne päeva eest professor Volde-mar Vaqalt, milline oli laval Milvi Laid. Ta vastas mulle kahe sõnaga: «Grande dame!»

Ja nüüd jõuamegi selleni, millest L. Priimäe artiklis jututi olnud. Ja nimelt — mida oleks E. Kergel andnud teha, et film «Savoy ball» oleks parem, kui ta on, et «kommerts oleks õigustatud oma oetavusega», nagu L. Priimägi väljendub.

Ma ei pahanda Kergega, et ta pakub Krimmi peisaazi Côte d'Azuri pähe. Kas pole see lihtsalt teatralne dekoor? Naiivne oleks tahta, et võttegrupp oleks mingi operetikese

hooivrites» paev enne «Savoy balli» vaatamist.) Seetõttu hämmeldusin, et Aristide'i osa oli pakutud meie tuntuimale süvapsühholoogiliste rollide osatäitjale Aarne Ükskülale. See usutavuse moment, mis peaks matma opereti naiivse situatsiooni ebausutavuse, läks kaduma, kui mitte eestlasest vaatajale, kes Ükskülalt armastab, siis üleliidulisele publikule kohe kindlasti, sest Elle Kulli ja A. Üksküla vanuse vahe lubab endasse paigutada terve generatsiooni. Seesmine ilu, mis Üksküla nii paljudes teatriosades kiirgab, ei saa siinses tühis rollis esile kerkida; ilueedi pole ta aga kunagi olnud. Siin oleks vabalt võinud olla ka algaja artist, kes kauni E. Kulli kõrval oleks taganud vastabiellunute (tegu on ju armastusabieluga) koketerii usutavuse. Kindlasti oleksid Lembit Ulfsak või Aare Laanemets ka Aristide'i osaga hakkama saanud, seda enam, et mõlemad on kaameraga tutvust teinud. E. Kulli austajate hulka kuuludes, ei pea ma teda ometigi operetiprimadonnaks, seda enam, et siin tuleb ju tantsida ka. Kuigi E. Kull olevat spagaatviskumisega üllatanud paljusid vaatajaid (Õie Orav väitis seda E. Kullile pühendatud telesaates), jättis see trikk mind pigem hämmingusse. Mul käis vaid peast läbi: «Vaata aga vaata! Isegi spagaati viskub! Põris tubli ikka küll!» Põris tubli — pole aga kaugeltki kompliment näitlejale, kes alles hiljaaegu «Rauajas» Euroopa-tasemelisel esinenud. Ma oleksin Madeleine'i ossa valinud ühe nägusa baleerini. Merle Talvik Daisyna? Ei, see pole see. Mingit vahet Anne Veskiga. Ka siin peaks keegi balletist olema, sest tantsida üpris palju. Mustafa temperament nõuab juba ise

ka «jälgendust originaali pähe». Kui ta üldse midagi pakub, siis ainult koomika pähe. Kuid «Sevilla habemeajaja» tasemel naljani ei lubanud tal tõusta Beaumarchais' ja Rossini mõõtu autorite puudumise. Ometi saalis naerdi, vähemalt 18. augusti viimasel seansil kinos «Eha». Mitte just kogu aeg, aga siis, kui mehed püsti seistes autos ballile sõitsid!!! Ning kui aknast välja hüpata tahtvale abikaasale teine pool head teed soovib, ei näe ma ka siin peale nalja mitte kui midagi taunitavat.

Muidugi tuleks E. Kergel neis lavastustes, mis tema heale nimele au ei tee, ja ka «Savoy ballis» vältida vulgaarsuse näitamist vulgaarsete vahenditega, millega patustamine läheb ehk liiale praegusettekel täissaalile minevas muusikalis «Kabaree» RAT «Estonias». Näitlejate valikul peaks ehk ka vähem mõtlema hõlpsusele «oma» näitlejatega töötada ning mõtlema pigem lõppresultaadile vaataja seisukohast. Endise balletiartistina, eriti veel juhtiva solistina peaks E. Kerge veel terasemalt kui juhuvaataja nägema professionaalselt ja mitteprofessionaalselt esitatud tantsupalade vahet. Kõik need puudused ehk ongi põhjustanud (võib-olla ehk alateadlikult) Tartu linna õpetatud meeste ärritumise ühe väikese nalja peale.

LAURI LEESI